

Landskap: Halland Upptecknare: Ebbe Nilsson, Lärar
Härad: Hök Berättare: Oscar Johansson, Norr Örsjö 4
Socken: Heshult Berättarens yrke: f. d. lantbr. o. linnehandl.
Uppteckningsår: 1960 Född år 1877 i Heshult

Biografiska uppgifter om berättaren. s. 1-2.
Mätning i Norr Örsjö by m. m. s. 1.
Gärdfarihandlare. s. 2-14.
Träslöjd. s. 4, 6.
Häsläcken och mattor till försäljning. s. 4, 10.
H andel med manufakturvaror. s. 5-7, 12.
" " stichade saker. s. 9
Marknader. s. 12.
Ungdomen för. s. 14.

Oscar Johansson bor tillsammans med sin maka i ett ganska stort och välhållt trävåringshus, som ligger på en backe utmed vägen från Kornhult till Handsholmen. Tomten utgör en avskräddning från J:s f.d. ställe, som nu innehåller en son till J. Makarna J:s hem utmärkes inte av någon lyx men vittnar om ett visst välstånd.

J. har alltså varit lantbrukare. Han köpte stället av sin far 1902, och sedan sålde han det till sin son 1934 eller 1935. När det var mätning i Norr Örsjö by, fick en hel del av byns bönder flytta ut. Byen måste ha varit mycket stor, åtminstone till ytvidden, ty numera ligger de gårdar utspridda över allt på en längd av över 5 km, vilka alla tillhör Norr Örsjö. J:s far flyttade ut hit, och härifrån är det åtminstone 2,5 km till den

gamla lön. Huset, som J. nu bor i, byggde
hans far 1897. Han var född 1835 och dog
vid 94 års ålder år 1929.

J. har även varit resehandlare eller
gårdshandlare under större delen av sitt
liv, från sitt 18:e till sitt 74:e år, och man
kanske kan anta, att han försörjt sig och sin
familj lika mycket genom handeln som genom
jordbruket.

— Stället är på $\frac{1}{8}$ mantal och har
en areal av 48 tunnland. Därav är det 20 tunn-
land odlas nu. När far hade det, fanns
det ett par kor och en häst på stället.
Jag har odlat nysa mycket, så jag hade
6-7 kor och 2 hästar mot slutet. Men
jag hade kor att köra med, när jag bör-
jade. Jag hade 2 par, som jag skifta-
de om på köra med. Sen köpte jag en

häst, och till sist hade jag två.

Far hade alltid häst. Han låg ute och handlade med laggkärl och bökertvaror och stegar och sånt. Han körde alltid med häst och vagn. Här var inte så många handlare på den tiden, men nog en 4, 5 stycken i Norr Össjö som körde med häst och vagn. Far började handla, innan han gifte sig. Han var bara en 22 år, när han gifte sig, så han måste ha börjat handla omkring 1855.

Far körde och handlade jämt, utom under vintern när det var mycket snö. Annars var han borta det mesta. Vi var 7 syskon hemma. De äldsta kom bort för att tjäna pengar, för det var fattigt hemma. Så fick jag sköta jorden, medan far var borta. Far körde ner till marknaderna i

Kivik och Sjöbo och Hörby och Höör, och så körde han i gårdarna också, både i Skåne och Halland. 1902 köpte jag stället av honom. Han körde väl i en 5 eller 6 år sen.

I Norr Össjö hette ett par av de andra handlarna Bengt Larsson och Johan Peter Larsson, och Axel Petrussons far handlade också. De var inte nästan de mesta men knappast så mycket som min far. Bengt Larsson har två söner nere i byn. En har lönseri och en har hemmet.

Träskävs-handeln har gamla anor. Nu är här väldigt många skävs-handlare. Bara i Kornhult och Norr Össjö är här nog en 15 stycken som kör jämt nu. De kör med bil. Men det är en stor skillnad mot för nu har de allting att sälja. För var det mest laggbark, stegar och hästtäckor. Hästtäckor

rävdes här i Norra Örsjö.

Här var de som gick omkring och handlade också, de som handlade med kortvaror och manufakturvaror. Här var såna här i byn också. Här var många handlare för som hade handelsrättigheter. Sen blev det så, att de inte fick några rättigheter, och så började de med slöjd. Men de som gick omkring och handlade med manufakturvaror, höll på med det, så länge de orkade.

(Sammanhången är alltså, om ryssstrecknaren fattat saken rätt: Det fanns av gammalt dels sådana, som handlade med laggbär, stegar och hästtäckor, dels sådana, som handlade med hemstickade tröjor och strumpor samt fabrikstillverkade manufakturvaror. De förra körde med häst och vagn, de se

mare gick, sedermera cyklade, omkring. De senare måste ha handelsrättigheter för varje län de handlade i, men dessa rättigheter kom så småningom inte att fördelas åt några nya handlare, medan däremot de, som tidigare haft rättigheter, fick hålla på med sin handel, så länge de orkade. Det gjorde också i allmänhet, och dessa började alltså inte, som regel, att handla med träslöjd. De som började handla med träslöjd var sådana som inte kunde få gårdshandelsrättigheter. Man kan alltså tala om en ~~senare~~ äldre och en yngre generation träslöjdshandlare. Den yngre kan ha samband med den äldre, däri-genom att handeln s. a. s. gått i arv, men det har det nog inte i de flesta fallen. Den gamla handeln med manufaktur- och

^{m. m.}
linnevaror ~~han~~ genom lagstiftningen ~~och~~
och naturligtvis också genom det ökade
antalet affärer o. postorderfirmor m. m.
numera helt döda ut.)

Jag övertog aldrig fars handel med
laggkärll och stegar och hästtäckor. Jag har
handlat med kortvaror och manufakturvaror
och på senare tid mest med linnevaror.
Jag började, när jag var 18 år, och höll
på, tills jag var 74. Jag hade rättigheter
i Hallands, Älvsborgs län och i Göteborgs
och Bohus län. Handeln hade jag vid
sidan av jordbruket. Jag var hemma lite
vår och höst men annars var jag ute. På
hösten var jag mycket på marknader i alla
tre länen.

Jag hade en äldre bror, så han bör-
jade gå omkring och handla. Jag var med

honon till en början, när jag var pojke. Sen
jag blev myndig, löste jag handelsrättig-
heter, och så började jag ensam.

De sista åren skjutsade min son mig
med bil. Innan cyklade jag. Till en början
fick man alls gå. Då fanns här inte cykel en
gång. Det är längesedan jag köpte den första
cykeln. Jag kommer inte ihåg vilket årtal
det var. Jag gifte mig 1903 och hade cykel
innan.

Under handelsresorna var jag hemifrån
3 veckor eller en månads tid varje gång och
6 veckor på vintern ibland. Jag reste tåg
till platsen, där jag skulle börja, och mellan
platserna, när det var långt. De sista åren
jag handlade var det mest i Bohuslän. De
gamla handlarna fick ju hålla på, så länge
de levde, men det var inte många på de

sista åren.

Jag reste i Bohuslän det mesta. Där var det bra folk att göra affärer med. Jag höll mig mest ute i skärgården. Där var ju mycket med västgötaknallar också ju den tiden, men där ute i skärgården var det inte så många västgötar.

De bästa affärerna var efter första världskriget. Det blev väl bättre om pengar då. Fiskearna fick bra betalt för fisk och sill, så de hade god om pengar.

Under kriget, när det var ransonerings, var det svårt att få varor. Då fick man sälja på korv, och det var inte lätt, men det gick ju det också.

Till en början var det mest hemstickade strumpor och tröjor jag sålde. Sen slutade de napp med att binda här nere, för det löna-

de sig inte. Då blev det mest fabriksvaror från Borås man hade. Man fick ha rätt stora partier, om det skulle löna sig. Man hade lager på ett ställe, där man hyrde in det och fick köra dit och hämta. Man hade alltid bestämda platser, som man bodde på. Det var precis som att komma hem, när man kom dit.

Min mor vävde mattor och nöthärs-täckan, och den sålde far. Vi band (stickade) aldrig hemma. Men min hustrus mor, hon band mycket. Hon fick 50 öre för en tröja för att skarda och spinna ullen, binda valken och göra tröjan färdig. De band inte här på mycket. Det var mest i Väcktorp. I Trånges och här var det mest att de vävde lästtäckan.

Polisen kom på nästan varje marknad

och såg efter, om man hade rättigheter, och i bygderna kunde också länsman och polis fråga, om man hade grapper. Det var många, som var ntc, som inga rättigheter hade.

Till en början var där så förskräckligt många judar, men de försvann efter hand, för de fick inga rättigheter. Jag minns, att där var en jude ^{från Lunds}, som kom lidnys och sålde kostymtyger. Han hade rättigheter. Men annars var där många judar, som reste, som inte hade några rättigheter.

En gång kom jag in på ett landsfiskalskontor och bjöd ut mina varor. Jag träffade landsfiskalens fru. Hon frågade först, om jag hade rättigheter, annars fick jag ge mig i väg med det samma, för hennes man var landsfiskal och kunde komma in när som helst. Så jag fick plocka fram mina grapper.

och visa henne, och sen kunde jag ta upp
mina varor.

På marknaderna kunde det ibland vara
lite krångligt, för de ville stjäla varor. Det
var en gång på Trollhätte marknad, som
de var omöjliga till att stjäla. Det var en
bra marknad till att sälja på, men de var
så förskräckliga till att stjäla där. Det var
ligapojkar, som var i farten. På den här
marknaden var det en som var mer en sjömans-
tröja från skivan, och en annan var beredd att
nappa den åt sig och sa, att han hade köp-
tat en tröja. Men honom fick jag fatta på.
En sjömanströja kostade 15-16 kr. på den tiden.

Jag var i Marstrand i 40 år under bad-
tiden och sålde tinnervaror. Det var under
juli och i början av augusti. I Marstrand
gick jag inte in i husen. Jag stod ute,

när det var vackert väder. Var det regnigt, gick
det inte att stå ute.

Jag var på torget i Göteborg ibland.
Det var bara på torgdagarna på lördagar-
na. Man fick begära av torgstyrelsen, så
fick man en liten bords.

Ibland var det nog inte så roligt att
vara ute så där, men det fick gå ändå. I
tolo är körde vi med bil, min son och jag.
Då var vi alltid båda. Det var trevligare
då. Vi hade affären ihop och handlade ihop.
Den sonen har väveri i Knäred nu och har
10 väverskor anställda. De säljer golvmattor
bl. a. till Nordiska Kompaniet. Jag har fyra
söner. En har manufakturaffär i Knäred,
en har lantbruket här hemma, och den fjärde
är ingenjör inom byggnadsfacket i Göteborg.
Det är ingen av sönerna, som kör buskring

och handlar nu.

Husboarna har varit ute och handlat mycket, så länge jag minns. Det hände ofta, att man träffade på bekanta handlare. Man reste var som helst, där man hade rättigheter. Så vi som handlade hade aldrig kommit överens om några särskilda distrikt.

Ungdomen var nästan värre för än nu. 1898 var jag med på en dans i Trillesås. Där blev det ett så fröskräckligt slagsmål. Folket i Norra Halland var omöjliga till att släpp och leivas.

Här flyttar inte så många ungdomar ifrån trakten. De bor kvar hemma, de mesta, men så har de bil och kör till Markaryd eller Laholm, där de har sitt arbete.